

Так просили ми в мамі їсти, так просили. Брат плакав-плакав, а на ранок помер. Потім помер другий брат. Мама плачуть. Того ж вечора помирає сестра. Уже троє лежать, усі пухлі, аж дивитись страшно. А я й сама така. Тітка наша помішалась умом, ходила по селу, як русалка, коси розпустила і все говорила, що „красна мітла” забрала моїх дітей, чоловіка, хліб...

Дітки, що навіть не вмiли ходити, повзали і пальчиками збирали людське лайно і їли його. Старші їли траву. Їм по ногах текла зеленава жижа від дизентерії, але ніхто на те не зважав. Люди були, як тварини...

У селах стояла зловіща тиша. Не гавкали собаки. Не співали півні. Навіть ворони не каркали, бо усіх їх перебили на їжу. Колись людні вулиці заросли бур'янами, вище людського зросту. З хати сусідки пішов димок. Зайшли, бачимо, а вона смажить на рогах дитячу голову. З доньки вже зварилася холодець. Мама моя помирає. Я приніс їй в кашкеті пузатих горобів-

ЗІ СПОГАДІВ ОЧЕВИДЦІВ

нят, а вона жадібно почала пхати їх собі в рот живцем. Бабуся знайшла в полі мерзлий буряк, миттю його проковтнула і вмерла в муках...

Люди переставали бути людьми. Колись добрі, чуйні селяни тепер їли людей. Одна жінка несла олію, впала, розлила її. Позбігались люди і почали шкребти пальцями землю і запихати її собі в рот...

Тітка моя на могильнику знайшла смердючої конини. Зварила, хлопчик її поїв першим і помер. Мама варила ложку ячменю на вісім душ. Дворічний братик лежить в колісці і плаче: „Істочки хочю, істочки”. Так і помер. Мертві тижнями лежали попід тинами. Йшли ходаки до Києва, а їм Петровський відповів: „працювати треба”...

Бог зжалився над нами, і, з нічого, по дощу, нарости печериці. Поле було біле від них і дороги були білі. Ціле наше село цими грибами врятувалося...

Повірте, голод з гарних, чесних людей робить звірів. Я й досі уві сні бачу ці жахи. Йдеш вулицею, дивишся, лежить чоловік... сама шкіра й кістки, тільки зуби витріщив, величезні зелені мухи лаять по ньому. Як навесні збирали трупи, то кинули туди дядька Максима. А він ще живий. Кажуть: „Вам все рівно завтра вмирати, а у нас часу нема”. А той дядько вижив і дожив до 84 літ. Помер недавно...

Прочитай! Знай!

Всенародна постійна Акція на пошану батьків, дідів, ненароджених поколінь-жертв Голодоморів

18 квітня Провідна Неділя День Поминання і Молитви

Вшановуючи в цей день за давнім християнським звичаєм своїх померлих родичів і близьких, згадаймо на мить про мільйони закатованих штучним голодомором 1932-1933 років наших земляків-українців! Поставмо за спокій їхніх страждених душ й свою свічку пам'яті!

В сучасній Україні про Голодомор 1932-1933 років ми говоримо тільки на уроках історії. Кожен знає, що вчинив цей злочин тоталітарний режим, кожен чув, що було мільйони безневинних жертв. Але, якщо відверто, душа не відгукується!

Та задумаємося на мить про це пекло, що вирувало майже два роки на нашій землі! Помисліть, як осягнути глибину цієї трагедії, коли люди, божеволівши, їли власних дітей та батьків, коли трупи лежали просто на вулицях,

коли усюди був запах смерті. Це не кіно і не хвора уява! Це наша з Вами історія! І пам'ятати її — наш з Вами обов'язок!

І саме на Провідну Неділю нам усім є добрий час вшанувати безіменні жертви, що мерли щосекундно з голоду на найродючішій у світі землі! Замисліться над цим! Зробити це допоможе коротенька новела Євгена Маланюка „Волошкові очі”, котру Ви знайдете у цій листівці.

А що Ви думаєте з цього приводу?

Щоб поширити правду про Голодомор на Сході України, з'явилася пропозиція друкувати ці листівки російською мовою.

Ласкаво запрошуємо Вас висловити свою думку щодо цього суперечливого питання, обравши одну із запропонованих відповідей та переслати її на адресу Акції «Прочитай! Знай» 43010 м. Луцьк, а/с 3.

Про результати опитування буде повідомлено КОЖНОГО, хто візьме у ньому участь.

□ **Твердо "Так"** — Людям у російськомовних регіонах України легше розуміти саме російську. Ви повинні використати це, бо головне змінити свідомість - тоді зміниться й мова (як не в них, то у їх дітей).

□ **Скоріше "Так"** — Можливо цим людям буде простіше читати російською — а так менше з них викинуть листівку до смітника. На іншу сторону, пам'ятайте, що це не дуже личить так робити.

□ **Скоріше "Ні"** — У цьому є певна рація, але я раджу все ж не робити так. Маємо привчати російськомовних українців читати і думати рідною (державною) мовою, і ці листівки будуть доброю нагодою тому.

□ **Твердо "Ні"** — Це є неумудра думка. Вважаю це зрадою тих ідей і тих людей, пам'ять яких покликана вшановувати ця наша просвітницька Акція. Зрештою, немає в Україні людини, котра б не розуміла української мови.

ВОЛОШКОВІ ОЧІ

Не маймо великого довір'я до нашої пам'яті. Вона так само носить на собі тавро безволі, як і багато інших складників нашого духовного ества. Тому варто децю нагадати.

Послухаймо, що оповідав згаслим, безбарвним голосом втікач з затиснутої в обценьки зорганізованого голоду України. Децю з того було записане, децю навіть друковане. Зрештою все було "відоме", хоч зовсім "неусвідомлене".

"Всі дороги, що вели до міста, засіяні були трупами. Трупи лежали тижнями непоховані, їх жерли хробаки, ворони й здичавілі пси... До міст доходили найдужчі, але, дійшовши, лягали на брук, щоб більше не встати. Всі залізничні станції, всі містечка й міста України були засіяні людьми, що лежали на землі. Вони спочатку пробували сидіти, витягаючи руку по милостиню, але потім сили їх покидали, вони лягали з витягнутою рукою і от — тіла їх починали набрякати і набирати іншої барви... Але смерть приходила не скоро. Вони конали тижнями без ніякої опіки в калюжі власних викидів... Шкіра на їх набряклих ногах репалася на сонці, з ран сочилася вода, і латки живого м'яса густо обсїдали мухи.

Мешканці міст ставилися до того байдуже, проходили, дивлячись на це як на річ нормальну, або стараючись не дивитися. В міських садах грала музика, театр і кіна були повні, хідниками спацірувала публіка, тут же повз конаючих і трупів".

Так. Все те відоме, все знане. Проклятий релятивізм психіки сучас-

ної людини, що до всього звикає. Але було в описі чужинця й таке, що стрясло цілою істотою і гострим, як вогонь, ножом прорізало пам'ять назавше. **Це — образ дитини, що сиділа біля трупа матері при дорозі і широко розкритими волошковими очима,** в яких стояв німий запит, дивилася то на матір, то на світ, не розуміючи, що сталося. "Тих волошкових очей української дитини не можу забути", — казав пергаментовий чужинець, і в його згаслім, безбарвним голосі затремтіла несподівана струна, а в, здавалось, мертвих очах пробігла іскра.

Описувати зі слів чужинця той образ? Пригадувати його слова? Пробувати самому "малювати"? Даремний і блюзнірський труд. Зусилля шекспірів всього світу були б безсилі і марні.

"Діти вмирають з голоду особливо. Спочатку плачуть, потім затихають і хутко старіються. Роки призначеного їм життя проходять немов миттю. Очі їх, величезні очі, дивляться на світ, як очі старого, що вже збагнули всю правду, вірніш, неправду життя. **Жах війни — ніщо в порівнянні з очима дитини, що конає з голоду.** Йдеш повз них, що лежать на вулиці, біля плоту, під муром, а очі дітей протинають тебе наскрізь. Вони сповнені тихим здивуванням: йде людина, а не вмирає. Значить, один з тих, що на них батьки вказують, як на причину їх смерті. І коли вогник життя, ледве тліючи в них, нарешті догоряє, вони лягають, як лягли увечері, заколисувані голосом матері чи старшої сестри, і засипляють вічним сном".

Про великі волошкові очі українських дітей 1931-1934 нагадує не для зайвих зітхань, не для завжди охочих литися традиційних сліз, врешті, не для солодкавого болю моральної імпотенції й моральної розпусти. Всього того ми мали досить. Аж занадто. Про великі волошкові очі зеленцем зріза-

них квітів України нагадує передовсім для того, щоб укріпити нашу традиційно слабу пам'ять. Щоб при першій-ліпшій нагоді ця дірява пам'ять не махнула вишиваним рукавом — "нехай собі", і не почала співати на дуже знайомий мотив.

Євген Маланюк, 1935р.

Друкується зі скороченнями.

Чи знаєте Ви, що...

За неповні два роки в 1932-1933 роках від голодомору в Україні загинуло майже 10 мільйонів людей. Ця листівка має 10 000 букв. Щоб осягнути собі кількість смертей живих людей, уявіть, що кожна буква в цій листівці - це тисяча людських життів!

XXX

Нещодавно "Об'єднання гуманістів України" провело дуже цікаву акцію "Хліб" 1933-го року". Усі охочі мали змогу покуштувати хліб, який українці їли під час Голодомору. За словами голови Об'єднання гуманістів Валерія Нечипоренка, цей "хліб" з лободи, щавлю та просових висівок напекла жителька с. Базалівка Чугуєвського району Харківської області Пелагея Карацюба, яка пережила Голодомор. Учасники об'єднання переконані, що

XXX

Коли у найвидатнішого історика сучасності Нормана Дейвіза запитали яка, на його думку, нація постраждала найбільше у XX столітті від репресій, він не вагаючись відповів: „Безперечно, це українці“.

Листівки видруковано тиражем 76 000 примірників і поширено до кожної поштової скриньки в місті Рівному 18 квітня 2004 року. Якщо Ви бажаєте поширити цю листівку у інших містах і селех Рівненщини (в школах, церквах, серед колег), звертайтеся по безкоштовні примірники на адресу 43010 м.Луцьк, а/с 3, Акція «Прочитай! Знай!».

Друк листівки шляхетно підтримали: Фондація Українського Голодомору (Чикаго), Комітет допомоги Україні (Нью Джерзі), Православна Парафія Св. Покрови Сан Дієго, Сестрицтво при парафії Св. Покрови, Сан Дієго, Сестрицтво при парафії Св. Андрія Метрополія Вашингтон, Комітет Сприяння Незалежній Демократичній Пресі в Україні, Інститут Дослідів Волині, Товариство ОДУМівських приятелів, Микола Татарин, Василь Грицик, Комітет приятелів «РУХу», Стефанія Скоцен, Леся Храплива-Щур, Ляриса Музичка, Микола Ворон, Олександр Серафим, Зоя Гуцуляк, Валентина Кузьмич, Стефанія Гурко, Стефанія Рудик, Анастасія Онуферко, Мирон Балич, Ярослава Баран, Андрій Буряк, о. Іван Шевців, Людмила Васинчук, Др. Анатолій Лисий, Др. Євген Рослицький.

Фірма «Рега», «Фасад», «Нива-Аудит», інститут «Рівнеагропроект», газета «Рівне і рівняни».